

«Ånden fra Alumdanga»

Nytt lys på den muntlige overenskomsten fra 1866 mellom baptistmisjonæren E.C. Johnson og de lutherske frimisjonærene L.O. Skrefsrud og H.P. Børresen

AXEL LUNDHOLM SAXE

En muntlig overenskomst av stor betydning

I sin avhandling fra 1961 om santalmisjons-pioneren H.P. Børresen skriver Knut Gjesing:

Et af de mest indviklede problemer i santalmissionens historie er forholdet mellem BMS og det arbejde, som gennem Indian Home Mission to the Santhals udviklede sig til The Santal Mission of the Northern Churches. Alle, der har behandlet dette spørgsmål på et nordisk sprog, har været enige om at betragte de nordiske missionærs arbejde som et helt selvstændigt og uafhængigt arbejde, selv om det er begyndt i samarbejde med en baptistmissionær.

I modsætning hertil har BMS hævdet, at den nordiske santalmission er en fortsættelse af det arbejde, som BMS allerede havde startet, at Børresen og Skrefsrud fra begyndelsen var Johnsons underordnede medhjælpere, at den første missionsstation (Ebenezér) blev opført og grunden erhvervet for penge, der væsentlig hidrørte fra baptistiske kilder, til dels direkte fra BMS, og at den oprindelige kontrakt på grundarealerne derfor med rette var oprettet i BMS.s navn, men at Skrefsrud i 1877

ved en juridisk tvilsom og moralsk forkastelig transaksjon fikk den ændret til at lyde på sit og Børresens navn.

Når oppfattelserne har vært så divergerende, henger det især sammen med, at man i Norden - og til dels også i England og Skotland, dog ikke i baptistiske kredse - har følt sig overbevist af Skrefsruds argumentation i den pjece, han udsendte i slutningen af 1877 for at imødegå den baptistiske fremstilling af sagen og det personlige angreb på ham og Børresen, som var knyttet dertil.¹

Når Gjesing i det følgende søker å trenge til bunns i saken, så skjer det med utgangspunkt i «den *overenskomst*, som blev truffet mellem Johnson og de to lutherske missionærer, inden de begyndte deres samarbejde», og som Gjesing betegner som «et meget vigtigt moment i denne sag» - hvilket en selvsagt må gi ham rett i.² Men siden det her var tale om en *munllig* overenskomst, er vi henvist til partenes senere gjengivelse og tolkning av den, når vi vil prøve å komme til klarhet over innholdet i den avtalen som ble inngått mellom Skrefsrud/Børresen og Johnson ved juletider 1866 angående «at Alumdanga on the Eastern Bengal Railway».³

Johnsons skriftlige omtale og utlegging av overenskomsten

I sin første beretning om misjonsarbeidet blant santalene omtaler Johnson den inngåtte overenskomsten med Skrefsrud og Børresen slik:

we agreed, in labouring together for the conversion of souls, to make Christ our point of union, whilst all points of church matters, such as baptism, &c. would be decided by ourselves.⁴

I et brev til sekretæren for baptistkomiteen i Calcutta, C.B. Lewis, utlegger Johnson senere dette slik: «baptism and all church matters are to be left *in toto* to me ... Skrefsrud has quite resigned his right to have anything to say in this matter»; og Johnson unnskylder i denne sammenheng sin bruk av majestetpluralis i beretningen: «I have unfortunately put myself in plural number in that report.»⁵ Ifølge Johnson skal «ourselves» altså også på dette stedet i hans beretning tolkes som «me».

I Paul Olaf Boddings beretning om Santalmisjonens første 50 år refereres Johnsons omtale av overenskomsten imidlertid på denne måten:

Børresen og Skrefsrud fik snart en overenskomst istand med Johnson. De bestemte sig for at arbejde sammen og da de var av forskjellig bekjendelse, han en baptist og de lutheranere, saa besluttet de, idet de arbeidet sammen for sjæles frelse, at gjøre Kristus til midtpunkt i deres union, mens alle saker av kirkelig art, som daab o.s.v. skulde avgjøres av dem selv (Cit. fra Johnsons beretning).⁶

Bodding gjenforteller her Johnsons beretning slik at hele passusen blir omskrevet til tredje person flertall. Dette har Bodding uten tvil gjort med hensikt, fordi han antakelig visste om Johnsons senere forsøk på å forklare «ourselves» som pluralis majestatis, dvs. som pekende tilbake på ham selv (jf at omtrent hele beretningen hans var skrevet i majestetspluralis). Det er imidlertid både språklige og innholdsmessige grunner til å fastholde at «ourselves» på dette stedet i Johnsons beretning peker tilbake på det innledende «we (agreed)», som nødvendigvis må inkludere begge parter i overenskomsten, jf det etterfølgende: «in labouring *together* for the conversion of souls, to make Christ *our* point of union».

Hvis Johnson virkelig hadde ment på dette stedet å bruke majestetspluralis for «me», så måtte han umiddelbart ha følt det nødvendig å tydeliggjøre dette ved å skrive «we ourselves» istedet for bare «ourselves» - jf at han på neste side i beretningen skriver: «We at first commenced by establishing three schools in different parts of the district. At the centre one *we ourselves* resided ...» (min utheving).

Men det mest naturlige ville ha vært, om han da hadde skrevet at «all points of church matters» skulle behandles i overensstemmelse med baptistisk oppfattelse av disse spørsmål - og ikke at disse spørsmål «would be decided» av ham selv. Johnsons bruk av akkurat dette uttrykket tilsier at Skrefsrud har rett i sin utlegning av avtalens innhold: «*baptism and all such matters should be left an open question*».⁷ Nettopp fordi det ikke var fastlagt på forhånd i overenskomsten hvordan en skulle handle i disse spørsmål, måtte Johnson skrive at dette «would be decided» (nemlig av partene hver for seg)!

Gjesing hevder - med tanke på Oldenburgs saklig sett samsvarende danske oversættelse (jf note 6) av denne passusen i Johnsons beretning - at «denne oversættelse er ikke korrekt og kan kun forklares ved, at oversætteren har anset Skr.s fortolkning for autentisk».⁸ Men hvis det er så innlysende at oversættelsen ikke er kor-

rekt, hvorfor skrev Johnson da senere til Lewis - med tanke på forståelsen av denne passusen i hans beretning - at «I have *unfortunately* put myself in plural number in that report» (min utheving)? Dermed innrømmet Johnson jo indirekte, at muligheten for «misforståelse» var tilstede - helt uavhengig av «Skr.s fortolkning»!

Dessuten blir det en helt logisk sammenheng i avtalens ordlyd når man oversetter den slik Bodding m.fl. har gjort: Kristus skulle være midtpunktet (dansk overs.: «Enhedsmærket») i deres union, selv om de hver for seg hadde forskjellige oppfatninger i en del «church matters, such as baptism, &c.». *Det er således tale om to parter som ønsker å samarbeide om "the conversion of souls", selv om de har forskjellig utgangspunkt i konfesjonell henseende.*

Ikke ansatt av verken Johnson eller BMS

Ovenstående anfektes naturligvis ikke av det forholdet at den ene parten (Johnson) frivillig tilbød den andre en privat finansiell støtte «to support them in the work», uten tilknyttede betingelser av noen art. Det finnes således ingen utgiftspost i regnskapet for «Baptist Mission to the Santals» som heter «lønn til Skrefsrud & Børresen» eller liknende. Og når Johnson i et NB. til regnskapet tilføyer at Skrefsruds og Børresens «salary» er «paid ... from private resources», så kan det dermed ikke bare være siktet til Johnsons egen relativt beskjedne «support», men også til den støtten Skrefsrud og Børresen på det tidspunktet fikk fra en rik, kristen bengal-familie (brødrene Dutt) og andre privatpersoner.⁹

Når Oldenburg derfor - på bakgrunn av den «support» Skrefsrud/Børresen fikk fra Johnson og BMS - slutter at «det var B.M.S.s Arbejde, Børresen og Skrefsrud gik ind til, at det blev som Medarbejdere for Baptistmissionæren Johnson og underholdt af ham og Selskabet at de begyndte»¹⁰, så må dette betegnes som en *feilslutning* (om enn en nærliggende sådan). Og Gjesings påstand om at Skrefsrud og Børresen ble Johnsons «personlige medhjelpere», og han «deres overordnede, hvis bestemmelser de forpligter sig til at overholde»¹¹, hviler på hans (uriktige) tolkning av overenskomsten i tråd med Johnsons senere utlegging av den.

Den her framførte forståelse av overenskomsten stemmer også godt med Skrefsruds omtale av saken i et brev til svigerfaren av 14. mai 1867: «vi har sluttet os til et engelsk Selskab, *med al vor luther-ske Frihed*»¹², og den motsies ikke av Børresens erklæring til C.B. Lewis sommeren 1868 om sin egen overtakelse av «the entire charge, superintendence, and responsibility of the buildings at Ebenezer

station» i henhold til «Mr. Johnson's request». Denne erklæringen fra Børresen betyr så vidt jeg kan se ikke annet enn at Johnson - som «the Senior Missionary» - på dette tidspunktet overlot hele ansvaret for stasjonens bygninger til Børresen.¹³

Heller ikke Skrefsruds korrespondanse med samme Lewis - etter Skrefsruds overtakelse av ansvaret for misjonsarbeidet som følge av Johnsons avgang - motsier denne tolkningen. Det framgår tydelig av Skrefsruds brev til Lewis september 1869 at utgangspunktet for Skrefsruds spørsmål til Lewis var Johnsons måte å uttrykke seg på, da han formelt «gave over the Management of the Santhal Mission to me». For da hadde Johnson sagt - skriver Skrefsrud til Lewis - at han gjorde det «by your authority» (dvs. etter Lewis' ordre, så å si). Dette hadde Skrefsrud undret seg over, og han ber derfor Lewis - «as I have never heard a word from you about the Matter» - om å få vite fra ham «in what relation Mr. Boerresen and myself stand to the Society ... what is the Society to us, and what are we to the Society?».¹⁴

Skrefsruds spørsmål til Lewis innebar derfor ikke - slik Gjelsing har påstått - at Skrefsrud «føler sig stående i et subordinationsforhold til BMS og erkender, at han må have selskabets autorisation for at kunne udøve den lederstilling, som Johnson har overdraget ham.»¹⁵ Dette er en komplett fordreining av brevets innhold! Det Skrefsrud vil vite er for det første hva som lå i Johnsons henvisning til Lewis' «authority» ved overdragelsen av ledelsen til Skrefsrud. Og av Lewis' svar framgår det at «the Society» kun gjennom Johnson har et forhold til Skrefsrud og Børresen, siden overenskomsten deres med Johnson var et privat arrangement: «As to your own Status in relation to the B.M.S., I need not recount to you the history of your connection with Mr. Johnson. *Indeed I suppose my knowledge of it is much less perfect than your own.*»¹⁶ Dermed er vi pånytt henvist til den ovenfor omtalte overenskomsten mellom Johnson og Skrefsrud/Børresen.

Lewis kommer i sitt svar også inn på «the effort Brother Evans (baptistmisjonær i Allahabad) has made to sustain the work in which you are engaged by funds independent of Baptist Mission treasury», og mener at dette kanskje er årsaken til at «*the indefiniteness of your position* has ... attracted less attention on both sides».¹⁷ Med denne uttalelsen innrømmer Lewis at Skrefsrud/Børresens forhold til «the Society» var uklart - og dermed igjen helt beroende på innholdet av den private overenskomsten de hadde fått med Johnson (og som Lewis altså mente at Skrefsrud/Børresen hadde bedre kjennskap til enn han selv).

Skrefsruds ønske om tilknytning til en etablert kirkelig organisasjon

For det andre ønsket Skrefsrud å få vite om Børresen og han - selv om de ikke var misjonærer i BMS - kunne regne med å ha BMS's «authority» i ryggen når de nå sto foran å skulle stifte en menighet av de nyvundne kristne. Dette er bakgrunnen for hans spørsmål til Lewis om «by what authority do we work here, and by what authority do I manage the Station and execute the various functions?». ¹⁸ Og Lewis svarer på dette:

You write as if your right to labour at Ebenezer depended in some degree upon the fulness or otherwise of your recognition by our Committee as their own missionary. Not at all so ... We baptists are little trammelled by any form of official responsibility. He who is himself saved, whos ever he be, we hold to be fully qualified and empowered to speak of salvation and recommend the Saviour ... ¹⁹

Lewis sier hermed at Skrefsrud har den «authority» som trengs til å forkynne Guds Ord i og med at han er «saved», uavhengig av hvilken kirke/organisasjon han tilhører («whos ever he be»). I sitt gjen-svar til Lewis gjør Skrefsrud det klart at han aldri har ønsket å bli antatt som misjonær i BMS, men at han hadde ønsket å bli anerkjent av BMS «as a fellow-labourer». ²⁰ Dette forklarer Skrefsrud senere slik:

He (Skrefsrud) simply wanted to establish a link between the Santhal church and an established ecclesiastical organisation such as that of the Baptist Missionary Society, which the Calcutta Secretary (Lewis) however appeared from his letter to think unnecessary, and thus the matter dropped. ²¹

Dannelsen av «The Indian Home Mission to the Santhals»

Skrefsrud erkjenner imidlertid at det kan være hans egen feil at han ikke har blitt offisielt godtatt av BMS som «fellow-labourer», siden han aldri har søkt BMS om det. Men for øyeblikket ser han det slik at det «perhaps is better to wait a little still to hear and understand what arrangements Mr. Evans is going to make with the Society about the Santhal Mission». ²²

Med det siste tenker Skrefsrud naturligvis på Evans' bestrebelse for å danne en «Independent Mission for the support of the labourers

in the Sonthal Mission». ²³ Dette var noe Evans, som misjonær i BMS, måtte ha godkjennelse fra BMS for å kunne gjøre. Men BMS-styret i London ville bare gi Evans m. fl. tillatelse til å arbeide for dannelsen av et «Independent Fund for the support of the labourers in the Sonthal District» (og ikke - som foreslått av Evans - en «Independent Mission»). ²⁴ Som følge av dette ble det ved en konferanse på Ebenezer 20.-21. desember samme år utpekt en «Managing Committee for collecting funds and directing the appropriation of the same». ²⁵ I realiteten var dette en utvidelse av den på konferansen året før utpekte gruppen av «Directing Elders», men endringen fra «eldsteråd» til «styre-komitè» avspeiler nok bl.a. BMS-styrets vegring mot å tillate Evans m.fl. å arbeide for dannelsen av en «Independent Mission».

Når navnet «Indian Home Mission to the Sonthals» likevel ble anvendt i årsberetningen for 1868-69, henger det nok sammen med Skrefsrud/Børresens selvstendige posisjon i forhold til BMS. Styret i London kunne ikke hindre disse i å stifte en uavhengig misjon blant santalene, for de var ikke ansatt i selskapet. Og siden BMS hadde tillatt opprettelsen av et uavhengig fond til understøttelse av arbeiderne i Santal-distriktet, så passet disse to ting – «Independent Mission» og «Independent Fund» - jo som 'hånd i hanske'. «*Indian Home Mission to the Santhals*» var altså helt fra starten et uavhengig misjonsarbeid i forhold til BMS. ²⁶

Evans var imidlertid interessert i å fastholde misjonsarbeidet på en baptistisk basis ²⁷, og ved trykkingen av årsberetningen i 1869 tilføyde han derfor i parentes på tittelbladet: «Auxiliary to the Baptist Mission». Dette protesterte Skrefsrud imot - og mot at beretningen ble nummerert som «The third» av Evans, fordi Johnson tidligere hadde skrevet to beretninger om «Baptist Mission to the Santals». Evans gjorde imidlertid det samme ved trykkingen av neste årsberetning. Først etter at Skrefsrud hadde hatt «a severe altercation with Mr. Evans» forsvant denne tilføyelsen fom. den femte årsberetningen for 1871 (mens nummereringen fikk fortsette uendret for ikke å skape forvirring). ²⁸

Skrefsruds motiv for å nevne BMS i den første Ebenezer-kontrakt

Den opprindelige kontrakten for Ebenezer-grunnen (tinglest 2. juli 1868) var utstedt til «Mr. Lars Skrefsrud, on the part of the Baptist Mission Society». ²⁹ Skrefsrud handlet likevel uomtvistelig som privatperson ved kontraktens inngåelse siden han ikke var ansatt av

verken Johnson eller BMS, jf argumentasjonen til Sir W. Muir, formann i IHM London Committee: «... there was no proof that in 1868 Skrefsrud was an Agent of the Society; consequently the Deed by which he made the B.M.S trustees of the property was reversible at his pleasure.»³⁰

Og Skrefsrud har etter min oppfatning - i sitt forsvarsskrift fra 1877 - gitt en tilfredsstillende forklaring på at han ved undertegningen av den første *Makrori Pattab*³¹ (= kontrakten for grunnen som misjonsstasjonen Ebenezer ble bygget på) lot seg omtale som handlende «on the part of the Baptist Missionary Society»:

1. fordi han visste at dette selskapet allerede hadde begynt arbeid blant santalene - selv om mangel på arbeidere og midler hadde hindret dem i å etablere et regulært misjonsarbeid blant dette folket - og at de derfor sannsynligvis med tiden, når de hadde folk og midler til det, ville ta opp arbeidet etter Skrefsrud/Børresen, hvis disse ikke skulle lykkes med å finne individuelle arvtagere til arbeidet sitt;
2. fordi dette selskapet nylig - uten å ha blitt oppfordret til det av Skrefsrud/Børresen og uten å knytte noen som helst betingelser til det - veldig gavmildt hadde gitt Skrefsrud/Børresen en hjelp på Rs. 100 pr. måned;
3. fordi Skrefsrud kort før var blitt overbevist om at BMS's dåpsmåte (dvs. «immersion of believers» = «neddykkelse av troende») burde praktiseres i Skrefsruds og Børresens eget misjonsarbeid blant santalene.³²

Gjesing hevder at motivet anført under 1. «har lige så lidt med virkeligheden at gøre» som Skrefsruds påstand i IHM 1877 (s. 2) om at hans brev av 2. mai 1866 til formannen i Det danske Missionsselskab vesentlig skulle ha vært motivert av «how to secure the permanency of the work after our decease, as history afforded several examples where personal efforts like ours had collapsed on the death of the individuals». Gjesing hevder også at «ønsket om at få dette selskab (DMS) til at overtage deres arbejde efter deres død ... slet ikke (er) udtalt i brevet», slik Skrefsrud skal ha gitt det utseende av i IHM 1877. Det er imidlertid underlig at Gjesing ikke kan se at det er akkurat dette motivet som – om enn ikke *direkte* uttalt i brevet - ligger bak de få linjene av brevet til DMS som han selv siterer på samme side og der Skrefsrud skriver til Dr. Kalkar: «da denne private Mission, uden at have den mindste Connection med Hjemmet, vilde være saa at sige et forladt Barn!»³³

Ny Ebenezer-kontrakt i pakt med ånden fra Alumdanga

Da den uavhengige «Indian Home Mission to the Santhals» - 1 ½ år etter undertegningen av kontrakten for Ebenezer-grunnen - var etablert, falt det imidlertid naturlig å bruke denne misjonens navn i kontrakten for Doodiani misjonsstasjon som ble tinglyst november 1871. Og da man et par år senere kjøpte mer land til Ebenezer misjonsstasjon, ble kontrakten likeens utstedt til «Mr. Lars Skrefsrud for the praised Indian Home Mission». ³⁴

Derfor var det heller ikke unaturlig at Skrefsrud og Børresen – etter at de i 1875 hadde funnet ut at den opprinnelige *Makrori Pottah* for Ebenezer-grunnen var rettslig ugyldig – fikk tinglyst den nye kontrakten fra 1877 lydende: «To Mr. Hans Peter Boerresen and Mr. Lars Skrefsrud as Trustees of the Indian Home Mission to the Santhals». ³⁵ Dette var dessuten *helt i pakt med ånden i avtalen* som de et tiår tidligere hadde inngått med Johnson «at Alumdanga on the Eastern Bengal Railway» – så sant denne avtalen nemlig innebar at «baptism and all such matters should be left an open question», og så sant IHM anno 1877 verken var baptistisk eller luthersk, men en evangelisk protestantisk misjon «supported by friends belonging to different denominations». ³⁶

Noter

1. Gjesing, K.: *En Misjonspioner. H.P. Børresen med særlig benblikk på hans misjonsvirksomhed*, København 1961, s.78 f (BMS = Baptist Missionary Society).
2. Ibid. s. 79.
3. Skrefsrud, L.O.: *The Indian Home Mission to the Santals*, s. 3 (u.å. - skal være trykt i Calcutta 1877). I det følgende henvises det til denne «pjece» (jf Gjesing) som IHM 1877.
4. Johnson, E.C.: *Baptist Mission to the Santals*, Calcutta 1867, s. 5. Om denne og Johnsons etterfølgende beretning i 1868 sier Skrefsrud i IHM 1877: «The two first reports headed «Baptist Mission to the Santhals» were issued by Mr Johnson on his own responsibility, and were principally relative to his work in Belbooni, The Santhal station of the Baptist Missionary Society, with which we had nothing to do.»
5. Sitert etter Hodne, O.: *L.O. Skrefsrud. Missionary and Social Reformer among the Santals of Santal Parganas*, Oslo 1966, s. 84. Jf Gjesing s. 79-80. Iflg. Gjesing skrev Johnson dette i desember 1867, mens Skrefsrud i IHM 1877 (s. 19) omtaler brevet som «penned in the same month» som det i note 27 siterte brevet fra Evans til Johnson, dvs. i desember 1868. Gjesing henviser til *The Missionary Herald* fra september 1877 som grunnlag for sin datering; men der er brevet bare omtalt som skrevet «In December», uten at det av sammenhengen er mulig med sikkerhet å fastslå om det er ment desember

- 1867 eller desember 1868. Jf avskrift v/O. Hodne av *The Missionary Herald*, September 1877 oppbevart i Den norske Santalmisjon, Historisk Arkiv (DnS-arkivet).
6. Bodding, P.O.: *Santalmissjonen. 50 aars missionsarbeide*. Utgitt av Den nordiske santalmission (u.å. - trykt i Kristiania 1921), s. 10. Jf den saklig sett samsvarende danske oversettelse av samme passus ved Poul Oldenburg i: *Nordisk Missions-Tidsskrift (NMT) 1917*, s. 167.
 7. *IHM 1877* s. 3. Skrefsrud tilføyer: «If it had not been for this distinct agreement, which left each of the parties to it free to act upon his own conscientious convictions, and for the broad views and evident earnestness which Mr. Johnson displayed, we should certainly never have thought of allying ourselves with a third colleague, and more especially with one whose denominational doctrines differed so widely from ours.» Skrefsrud henviser også til «Independent living witnesses» som skal ha vært tilstede ved overenskomstens inngåelse, og som han altså om nødvendig ville kunne ha kalt til vitne på sin framstilling av saken.
 8. Gjesing s. 80, note 9 («Skr.s» = «Skrefsruds»).
 9. *Baptist Mission to the Santals* s. 5 og s. 11. I tillegg kom Børresens egne oppsparte midler. Jf Skrefsruds avvisning i *IHM 1877* av påstanden om at han skulle ha vært ansatt av BMS eller av Johnson: «... Mr. Skrefsrud was *in no way* either the agent of the Baptist Missionary Society, or the employeé of Mr. Johnson.» (*IHM 1877*, s. 7; min utheving).
 10. Oldenburg, P.: «Fra den nordiske Santalmissions Grundlæggelsestid», i: *NMT 1917*, s. 167.
 11. Gjesing s. 81. Jf Hodne s. 89: «Skrefsrud and Børresen acted on his (Johnsons) advice and according to his decisions.» Hodne siterer bl.a. fra en offentlig embetsmanns rapport om et besøk på Ebenezer «in the cold season of 1867-68». Av denne framgår det at Skrefsrud overfor embetsmannen hadde omtalt den fraværende Johnson som lederen av arbeidet deres. Dette kan imidlertid forstås som en naturlig anerkjennelse av det faktum at Johnson hadde vært lengst i arbeidet av de tre misjonærene, jf at han i de første årsberetningene for *IHM* er omtalt som «the Senior Missionary».
 12. Sitert etter Gjesing s. 81, note 10 (min utheving). Gjesing innrømmer at «dette kunne tilsynelatende stemme godt med hans (Skrefsruds) senere fortolkning» av overenskomsten; men under henvisning til en ytring av Skrefsrud i et brev ti år (!) senere - der han gir uttrykk for en «oppfattelse av det lutherske» som er «så rummelig, at den (giver) plass for en baptistisk dåbspraksis» - tillater Gjesing seg å se bort fra dette sterke indisium for riktigheten av Skrefsruds tolkning!
 13. Sml. Hodne s. 88, note 22. Hverken denne erklæringen eller Børresens reaksjon på Johnsons kritikk av hans byggevirksomhet på Ebenezer («Børresen demanded that the Society should be informed and requested to send an impartial, competent man to judge in the matter») beviser etter mitt syn at Børresen skulle ha «recognized the supremacy of the BMS». Derimot tilsa vel alminnelig høflighet overfor Johnson at Skrefsrud og Børresen anerkjente ham som "the Senior Missionary" (jf note 11).
 14. *The Missionary Herald*, September 1877, s.200 (sitert etter Hodnes avskrift i DnS-arkivet; jf Hodne s. 92).

15. Gjesing s. 92. Gjesing sier her i en note, at «Skr.s senere fortolkning af sin korrespondance med Lewis (*IHM* 1877, 8 og 15f) virker kunstig og ikke særlig overbevisende». Men han går ikke nærmere inn på *hvorfor* «Skr.s senere fortolkning» forekommer ham så lite overbevisende. Så vidt jeg kan se er det Gjesings egen tolkning som bærer galt av sted (jf note 21 og 33).
16. *The Missionary Herald*, September 1877, s. 201 (min utheving; sitert etter Hodnes avskrift i DnS-arkivet).
17. *Ibid.* s. 201 (min utheving).
18. *Ibid.* s. 200 (jf note 15).
19. *Ibid.* s. 201.
20. *Ibid.* s. 201.
21. *IHM* 1877 s. 16. Denne forklaringen virker for meg både ekte og overbevisende, jf note 15.
22. *The Missionary Herald*, September 1877, s. 201 (sitert etter Hodnes avskrift).
23. «Minutes of Meeting of the Eastern Sub-Committee», March 30, 1869 i BMS's arkiv i London (sitert etter Hodne s. 93). Det har åpenbart hersket en viss usikkerhet i de første årene vedrørende den riktige stavemåten av ordet «santal». Johnson skriver både «Santal» og «Santhal», og i de første årsberetningene for IHM skriver man «Sonthal». Fom. den sjette årsberetningen for 1872 brukes stavemåten «Santhal».
24. Jf Hodne s. 93. Hodne tillegger imidlertid ikke dette noen praktisk betydning og henviser til at «the proposal from Evans was quite clear on this point». Men det hindret jo ikke at BMS-styret vitterlig vedtok noe annet enn Evans' «proposal». Jf at overstrekningen av «Mission» i protokollens margin ifølge Nyhagen må være skjedd på selve møtet 6. April 1869. (Se Nyhagen, J.: *Santalmissjonens historie. Med særlig henblikk på utviklingen i India og Norge 1867-1967*, Oslo 1990, bd. I, s.155, note 19.)
25. *IHM* s. 10. Skrefsrud henviser her til «Minutes of Conference held here (Ebenezer) on 20th December 1869, Resolution III», som imidlertid ser ut til å ha gått tapt (jf Hodne s. 101). Se også Hodne s. 93 f.
26. Jf også Hodnes overbevisende argumenter for dette (Hodne s. 95 f).
27. Jf Gjesing s. 89, note 5: «Et samtidig brev fra Evans til Johnson (12/12 1868) viser klart hans ængstelse for, at missionen skal glide baptisterne af hænde. Han har hørt folk tale om, at det ikke er en baptistmission; men «we will see that it will be a *Baptist* mission, and *only* Baptists can be allowed to *manage* it» (*IHM* 1877, s. 19)».
28. Jf *IHM* 1877 s. 14-15. Overfor dette framholdt imidlertid Evans - iflg. Gjesing - at tilføyelsen av parentesen «skete med missionærernes sanktion, men at han senere udelod det etter Skrefsruds anmodning, da denne og Børresen mente at kunne klare sig uden BMS.s hjelp.» (Gjesing s. 90). Men Skrefsruds framstilling av saken stemmer bedre med det inntrykket man får av Evans' holdning gjennom hans brev til Johnson av 12/12 1868 (se note 27).
29. Gjesing s. 86.
30. Sitert etter Hodne s.115. Muirs argumentasjon er gjengitt i et brev fra BMS-styrets sekretær, Dr. Underhill, av 30. januar 1878.
31. Gjesing gjengir den juridiske termen *Makrori Pattab* med «fæstebrev» og forklarer at «det var i reglen tale om arvefæste, så at fæsterens arvinger overtog hans rettigheter og forpligtelser ved hans død. Et arvefæstebrev

har således næsten haft karakter af et skøde.» (Gjesing s. 85, note 38).

32. Oversatt/referert fra *IHM* 1877 s. 6-7.
33. Gjesing s. 70. Jf i denne sammenhengen note 15 og 21, samt Skrefsruds ovenfor siterte begrunnelse (i *IHM* 1877) for ønsket om å bli anerkjent av BMS som «fellow-labourer».
34. *IHM* 1877 s. 11. Helt nøyaktig var det ifølge *IHM* 1877 her tale om et «*korar mokrari*, or preliminary permanent lease for the whole area», dvs. et midlertidig festebrev som omfattet hele området (og ikke bare utvidelsen av Ebenezer-grunnen).
35. *Ibid.* s. 13.
36. Hodne s. 121; jf s.117: «Almost ten years had passed since the lease was obtained, and the contributions of the BMS to the work during these years were small in proportion to the expenses of the Mission.»

Axel Lundholm Saxe, f. 1955. Cand.teol. 1987 fra Københavns Universitet. Misjonær i Den norske Santalmisjon / Misjonsprest i Den norske kirke 1989. Vik.res.kap. i Odda 1990-1991. Pastor i Den Evangelisk Lutherske Frikirke, Tromsø menighet 1991-94. Bibliotekar ved Gå Ut Senteret 1994-1997. Arkivleder ved Den norske Santalmisjon, Historisk Arkiv siden 1995.

«The Spirit from Alumdanga». New light on the oral agreement from 1866 between the Baptist missionary E.C. Johnson and the Lutheran free-missionaries L.O. Skrefsrud and H.P. Børresen

Johnson's interpretation - in his first account (1867) of The Baptist Mission to the Santals - of the agreement between himself and the two Lutheran free-missionaries Skrefsrud and Børresen first became a matter of discussion in 1877 when the final break between The Indian Home Mission to the Santhals (*IHM*) and The Baptist Missionary Society (*BMS*) took place. In modern research it has been concluded that Johnson was right in his interpretation of the agreement. However, a detailed analysis of the actual passus in Johnson's own account from 1867 justifies Skrefsrud's interpretation, that «baptism and all such matters should be left an open question». Skrefsrud and Børresen therefore acted in accordance with the spirit of the Alumdanga-agreement from 1866 when they in 1877 got Ebenezer mission station registered in their own names «as Trustees of the Indian Home Mission to the Santhals».